

Justis- Og Beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

Høringssvar til forslag til midlertidig endring i utlendingsloven (beredskapshjemmel for å kunne pålegge kommuner å etablere og drifte et midlertidig innkvarteringstilbud til asylsøkere mv.)

Det vises til brev mottatt 24.10.2023. Samt til bekreftelse om utsatt svarfrist til 15. desember fra Thomas Rolstad, Beiarne kommune avgir med dette høringssvar i saken.

Vårt høringssvar ble behandlet i Beiarne kommunestyre den 14. desember 2023. Dette er deres enstemmige høringssvar.

Litt om hva Beiarne kommune har gjort

Forholdene og vurderingene som er gjort i høringsnotatet er velkjente for Beiarne kommune. Kommunen har siden 2022 bosatt nærmere 50 ukrainske flyktninger og i 2023 tar vi imot inntil 15 nye. IMDI har anmodet om 30 nye i 2024. I et bygdesamfunn med vel 1.000 innbyggere er det et stort antall flyktninger som er tatt imot. Kommunen har bygd opp og dimensjonert tjenesteapparatet for det antall flyktninger som er vedtatt bosatt i kommunen pr i dag. Flyktningetjeneste og voksenopplæring består av til sammen seks ansatte. Det er tett samarbeid på tvers mellom etatene. Vi erfarer at flyktningene trives, og at noen sier de ønsker å bli værende. Arbeidet fungerer godt, men det er ingen tvil om at tjenestene er bygningsmasse er presset til det ytterste.

Utfordringer i Beiarne som taler mot å etablere asylmottak i kommunen

Mangel på personellressurser til å løse oppdrag
Etablering av akutt innkvartering/mottak i kommunens regi krever betydelige personell-ressurser med kompetanse til å sikre trygghet og omsorg for beboerne. I Beiarne er det ikke tilgjengelig arbeidskraft - verken fagfolk eller vikarer. For i det hele tatt å klare å drifte tjenestene ved sykefravær og ferier, må kommunen ty til vikarbyrå for å klare å opprettholde tjenestene. I høringsdokumentet står det at forslaget til midlertidig lovendring krever rask effektivering av statsforvalterens pålegg. Denne forutsetningen vil kommunen umulig klare å oppfylle da det ikke finnes rest-kapasitet i samfunnet.

Oppgaven med å skaffe bemanning til midlertidige mottak i kommunene burde bekymre regjeringen, da rekrutteringsutfordringen generelt er stor i rundt om i kommunene. Regjeringens forslag inneholder ikke tiltak som støtter opp under hvordan disse kapasitets-utfordringene kan løses. En midlertidig lovendring der statsforvaltere kan pålegge kommunen å etablere og drifte asylmottak, vil legge en svært stor byrde på kommunen som allerede er presset og på grensen av hva som kan tåles. Regjeringen burde vurdere tiltak for å styrke rekruttering.

Dersom kommunen pålegges å opprette og drive mottak må kommunen raskt utvide og tilpasse tjenestene innenfor helse og oppvekst - skole barnehage for å møte behovene til nye flyktninger i asylmottak. Når hovedutfordringen er mangel på bemanningskapasitet er det en selvmotsigelse at kommunen skal kunne bygge opp slik kapasitet i en krisesituasjon. Vi frykter at konsekvensen av et eventuelt pålegg fra statsforvalteren vil føre til en forringelse av tjenestene med dertil sosial uro og som kan påvirke samfunnets stabilitet.

Som sagt er kapasiteten på tjenestene allerede under sterkt press også fordi at både skolens og barnehagens lokaliteter fysisk er full og det er mangel på plass. Vi stiller spørsmål om det i det hele tatt vil være gjennomførbart og riktig å pålegge kommunene dette ansvaret. Vi frykter at pålegget vil ramme kommunen hardt og med fare for negative effekter som misnøye og uro i samfunnet.

Kommentarer til Departementets vurderinger

Til pkt 4.3.1 - DSB og Statsforvalterens samordningsrolle

Staten har ansvar for å gi tilbud om innkvartering, mens kommunen har ansvar for å gi de lovpålagte tjenester til flyktningene. Etter vårt skjønn er det kommunen som sitter med kunnskapen om hvordan situasjonen kan håndteres.

Selv om vi har tillit til at Statsforvalteren har god oversikt over respektive kommuner, vil det være den enkelte kommune som best kjenner seg selv og de utfordringer som er til stede i forhold til å etablere et mottak og gi tjenester til flyktningene som plasseres der – i tillegg til de som allerede er bosatt/bosettes i kommunen.

Beiarn kommune har ikke innkvarteringskapasitet som kan fungere som et mottak. Det finnes ikke tilgjengelige fasiliteter som er store nok og med nødvendige funksjoner til å kunne fungere som et mottak.

Ved et eventuelt pålegg må kommunen tilpasse og tilrettelegge infrastrukturen for å huse asylsøkere gjennom tiltak i eksisterende bygninger, eller planlegge og føre opp nye fasiliteter. Noe som både gir økte kostnader og trenger tid for å kunne realiseres.

Til pkt 4.3.3 – bruken av den midlertidige beredskapshjemmelen

Frivillighet hos kommunene oppleves som det viktigste prinsipp, og bør være førende når UDI sammen med statsforvalteren skal samhandle med kommuner som har fasiliteter som kan brukes.

Vi mener det er svært viktig at innkvarterings fasilitetene i kommunen er kartlagt på forhånd. Kommunen har god oversikt over sine fasiliteter. Det vil også være viktig for oss som kommune å tidlig kunne formidle evt. utfordrende situasjoner som bosettingstakt, kapasitet i forhold til tjenester som barnehage og skole, helse mm. Slik kartlegging bør gjøres i forkant, og så tidlig som mulig. Slik kartlegging kan etter vårt skjønn gjøres uten at man samtidig pålegger kommunen å etablere og drifte asylmottak.

Til pkt 4.4 - begrensninger i det kommunale selvstyret

Det ligger i forslaget at selvstyret kun bør begrenses hvis det er et klart behov for nasjonale føringer. Videre står det at fordelene med tiltaket må være større enn eventuelle ulemper. En slikt kraftig inngripen i det kommunale selvstyret setter ikke bare kommunens tjenester under et ytterligere stort press, men fratrar kommunen muligheten til å innvirke på beslutningene.

Kommunen er ansvarlig for tjenestene ovenfor alle sine innbyggere.

Virkingen av en midlertidig endring i utlendigloven vil i tillegg til å være inngripende være uforutsigbar og konsekvensene kan fort bli utilsiktede. Vi frykter at ulempene med pålegget blir større enn fordelene. Og dermed i strid med målet med den midlertidige endringen.

Til pkt 4.5.1 – Forskriftshjemmel som gir statsforvalteren myndighet til å pålegge kommuner å etablere og drifte et midlertidig innkvarteringstilbud til asylsøkere

Dersom hjemmelen skal benyttes vil statsforvalteren kreve rask effektivering. For Beiarn kommune er ikke forutsetningene til stede ut fra dagens situasjon for å få kunne effektivere et eventuelt pålegg fra statsforvalteren om å etablere et asylmottak med nødvendige tjenester raskt. Et raskt tidsaspekt lar seg ikke oppfylle ut fra forhold som tidligere nevnt.

Til pkt 4.5.2 Rekvireringsrett etter sivilbeskyttelseslovens bestemmelser

Forslaget innebærer at statsforvalteren skal kunne utøve rekvireringsrett til fast eiendom etter bestemmelsene i sivilbeskyttelsesloven. Disse bestemmelsene gir bl.a staten rett til å kreve avstått eiendomsrett, bruksrett eller annen særlig råderett over fast eiendom. Bestemmelsen regulerer de prosedyrer som skal følges inkludert bestemmelser for økonomisk kompensasjon.

Slik rekvireringsrett skal bidra til at nødvendige fasiliteter raskt kan framskaffes i situasjoner der frivillige ordninger ikke fører fram.

Kommunen har ikke ferdige tomter for midlertidig eller varig plassering av flyktningmottak. Tomt for et slikt formål må reguleres.

Til pkt 5 - Økonomiske og administrative konsekvenser

Et pålegg fra Statsforvalteren om etablering og drift av mottak vil påføre kommunene ekstra kostnader. Merkostnadene vil omfatte uløste behov for ikke planlagte anskaffelser, for eksempel bygningsmasse, hjelpemidler, skysordninger og transport. Rask etablering av mottak skruer opp prisene slik at kostnadene blir høye.

Selve håndteringen for å administrere ordningen med ekstra kontakt og samarbeid mellom partene vil i seg selv legge beslag på administrative ressurser og føre til merkostnader.

Selv om det legges opp til at kommunen skal kompenseres utgiftene, fremgår det ikke hvordan utgiftene til asylmottak og tilhørende tjenester skal fordeles.

Tilskudd fra staten til vertskommunen kommer etterskuddsvis, noe som bidrar til at det kan være vanskelig å planlegge og ha oversikt over utgifter og inntekter knyttet til den enkelt flyktning. Dersom mange flyktninger kommer på en gang vil kostnadene bli høye, og uten at tilskudd følger på samme måte.

Dersom standard på tjenester skal reduseres kan dette være et forhold som føre til segregering og noe som understøtter oppfattelsen av et A- og et B-lag.

Oppsummering

Det legges opp til at Statsforvalteren må ha tett dialog med kommunene. Vi er enig i at det er svært viktig med en åpen og transparent kommunikasjon mellom partene. Kontakt og samarbeid mellom lokale myndigheter, frivillige organisasjoner og samfunnet som helhet er avgjørende for å hindre eventuelle misforståelser knyttet til flyktningarbeidet.

Å legge til rette for en inkluderende prosess og tilby tilstrekkelig ressurser for integrering er viktige skritt for å minimere potensielle utfordringer og maksimere fordelene ved å ta imot flyktninger i lokalsamfunnet.

Vi anbefaler at partene gjennom dialog tidlig gjør kartleggingsarbeidet og nødvendig oppfølging / rapportering.

Drift av akuttinnkvartering må fortsatt være en statlig oppgave i nært samarbeid med kommunene.

Tiltaket er alt for inngripende, og vi hevder at kommunen selv fortsatt må være den beste til å beslutte innenfor feltet basert på kompetanse og erfaring.

Beiarn kommune er ikke enig i at reglene i utlendingsloven skal sette kommunen ut av spill, selv om det er midlertidig.

Med vennlig hilsen
Beiarn kommune

Kari-Marie Sandvik Stenmark
Kommunalleder Oppvekst-Kultur

Kopi til
Andre Kristoffersen
Thomas Rolstad

Mottakere
Justis- Og
Beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep. 0030 Oslo